

Reformy pravopisu: „abysme“

(k úvodníku René Kočíka)

Národní jazyk není zdaleka jen prostředkem dorozumění - v současné době chaosu a úpadku tradičních hodnot je to vlastně jediné, co spojuje Čechy, Moravany a Slezany; do značné míry nás spisovná čeština spojuje také s „odrodilými“ Slováky, kteří sledují programy České televize častěji než svou televizi národní a běžně čtou českou literaturu. Není divu, že lidé střeží jazyk jako svůj národní poklad a emocionálně reagují na necitlivé zásahy do pravidel gramatiky.

V lidském mozku je pro jazyk vymezena jistá oblast - centrum řeči. Jazykový cit nám napoví, co je vhodné a co nikoli. Jazyk se vyvíjí jako živý organismus - má svou vlastní logiku a gramatika je soubor pravidel, která vymezují určitou formu (zejména psaného) projevu. Neměla by jazykový cit urážet.

Naši předkové, kteří kodifikovali moderní češtinu, byli vysoce vzdělaní a ovládali minimálně také němčinu, latinu a jiné slovanské jazyky. Jazyk však vytvářejí hlavně jeho uživatelé, tvůrci textů - novináři a spisovatelé. Starší české texty nám dnes znějí krkolomně, avšak Havlíček a Neruda psali již živou češtinou, kterou lze dodnes číst. Je zajímavé, že „moderně“ nám znějí i texty Komenského, který dalece předběhl svou dobu. Obrozenečtí lingvisté počítali s tím, že Slované budou úzce spolupracovat, a proto brali v úvahu také podobnost s jinými slovanskými jazyky; spisovnou češtinou se proto člověk dobře domluví na Slovensku i v Polsku.

V poválečném období proběhlo několik reforem, které se týkaly zejména psaní cizích slov. Byla tu také snaha pravopis zjednodušit; to ovšem zpravidla vede k snížení plastičnosti vyjádření. Například slova *ssuť*, *ssát* zněla zvukomalebně, předložky „s/z“ vyjadřovaly směr pohybu. Kriticky se o některých reformách vyjádřil i zesnulý Jiří Ješ, který byl nositelem prvorepublikové tradice. U některých novějších a navrhovaných změn mám pocit, že jsou ovlivněny slovenštinou (jak na to už kdosi upozornil). K nim patří i tvar „abysme“, který se v hovorové řeči běžně používá. Myslím ale, že se do spisovného jazyka nehodí. Naproti tomu slovo „mejl“ nebo „mejlovat“ (místo „posílat e-mail“) sám používám.

S pozdravem

Ing. Jan Matys